

A Survey of "Paranoid" Disorder in "The King of Maid Sellers" in HaftPaykar Nizami and Solutions to Prevent Divorce

Parvin Javadi¹, Farshad Mirzaei Motlaq², Ali Fardad³

¹PhD student. in Persian Language and Literature, Islamic Azad University, Khorramabad, Iran.

²*Ph.D. in Persian Language and Literature, Islamic Azad University, Khorramabad, Iran.

³Ph.D. in Persian Language and Literature, Islamic Azad University, Khorramabad, Iran.

Article Info

Article type:
Research Article

Received:
15/06/2023

Accepted:
13/09/2023

ABSTRACT

One of the most important factors in the breakdown of families is the existence of "paranoid" or "paranoia" as a disorder in men. The most obvious feature of this disorder are suspicion and mistrust in the relationship between spouses, which leads to increased tensions, hostile behaviors, boredom, emotional gap, and finally divorce. In the 6th century of Hijri, Nezami recognized this disorder in the presence of the "King of Maid Sellers" in the second dome of the book of Haftpaykar. In this research, by using the library method, and with a descriptive-analytical approach, it will introduce firstly that paranoid disorder, and examine its symptoms in the presence of the king of the maidservants, then solutions for the treatment of this disorder will be presented. The result of the research indicates that the king due to having characteristics such as; Suspicion, mistrust, attributing evil motives to others, being defensive against women, contempt, malice, and making hasty decisions are suffering from a type of mental disorder called "paranoid" or "paranoia". based on Islamic teachings, show that Arrogance, self-importance, unreasonable expectations, innocence, women being influenced by seditious people around them, and their disrespect towards their wives, cause paranoia to intensify in men. in return, promoting positive interactions between spouses plays an effective role in treating men's paranoia, so that the suffering maid, relying on virtues such as kindness, patience, respect, obedience, and humility overcome the king's paranoid disorder.

Keywords: Haftpaykar, The second dome, the king of Maid's seller, paranoid, divorce.

Cite this article: Javadi, Parvin., Mirzaei Motlaq Farshad ., Fardad, Ali.(2022). A Survey of "Paranoid" Disorder in "The King of Maid Sellers" in HaftPaykar Nizami and Solutions to Prevent Divorce, *Interdisciplinary research in Persian Language and literature*, Vol. 1, New Series, No.2, Autumn and Winter2022: pages: 157-180.

DOI: 10.30479/irpli.2023.18933.1095

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University

***Corresponding Author:** Parvin Javadi

Address: PhD student. in Persian Language and Literature, Islamic Azad University, Khorramabad, Iran

E-mail: parvinjavadi8667@gmail.com

بررسی اختلال شخصیت «پارانوئید» در پادشاه کنیزک‌فروش گنبد دوم هفت پیکر «نظامی» و راهکارهایی برای پیشگیری از طلاق*

پروین جوادی^۱، فرشاد میرزایی مطلق^{۲*}، علی فرداد^۳

۱. دانشجوی دکتری، زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد، خرم‌آباد، ایران.
۲. استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد، خرم‌آباد، ایران.
۳. استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خرم‌آباد، خرم‌آباد، ایران.

اطلاعات مقاله چکیده

یکی از مهم‌ترین عوامل فروپاشی خانواده‌ها، وجود اختلال شخصیت «پارانوئید» یا «پارانویا» در مردان است. بارزترین خصیصه این اختلال سوءظن و بی‌اعتمادی در روابط میان همسران است، که منجر به افزایش تنش‌ها، رفتارهای خصمانه، دلزدگی، شکاف عاطفی و در نهایت طلاق می‌شود. نظامی در قرن ششم هجری، این اختلال را در وجود پادشاه کنیزک‌فروش گنبد دوم هفت پیکر تشخیص داده است. در این پژوهش با اختلال ارائه شده است. دستاورد تحقیق بیانگر آن است که «پادشاه» به‌علت داشتن ویژگی‌هایی همچون شکاکیت، بی‌اعتمادی، نسبت‌دادن انگیزه‌های شیطانی به دیگران، داشتن حالت تدافعی در برابر زنان، تحقیر، کینه‌توزی و اتخاذ تصمیمات عجولانه، مبتلا به یک نوع اختلال روانی تحت‌عنوان «پارانوئید» یا «پارانویا» است. بر پایه آموزه‌های دینی و ادبی، بلاهت، تکبر، خودآرایی، توقعات نامعقول، تأثیرپذیری از اغیار و ناپارسایی زنان، سبب تشدید پارانویا در مردان می‌شود. درمقابل فطانت، تأثیرناپذیری از اغیار، خلق نیکو، خانه‌داری، جلب اعتماد، احترام، صداقت و به‌طورکلی ارتقای تعاملات مثبت میان همسران، در درمان پارانویای مردان نقش مؤثری ایفا می‌کند. کلمات کلیدی: هفت پیکر، گنبد دوم، پادشاه کنیزک‌فروش، پارانوئید، طلاق.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

دریافت:

۱۴۰۲/۰۳/۲۵

پذیرش:

۱۴۰۲/۰۶/۲۲

استناد: جوادی، پروین؛ میرزایی مطلق فرشاد و فرداد، علی (۱۴۰۱). بررسی اختلال شخصیت «پارانوئید» در پادشاه کنیزک‌فروش گنبد دوم هفت پیکر «نظامی» و راهکارهایی برای پیشگیری از طلاق، دوفصلنامه پژوهش‌های میان‌رشته‌ای زبان و ادبیات فارسی، سال اول، دوره جدید، شماره دوم، پاییز و زمستان، ۱۴۰۱: ۱۵۷-۱۸۰.

DOI : 10.30479/irpli.2023.18933.1095

حق مؤلف © نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)

مقدمه

در شریعت اسلام، مبعوض‌ترین عمل نزد پروردگار طلاق و جدایی است، که حضرت رسول (ص) در مورد آن چنین فرموده است: «ما من شیء ابغض الی الله عزوجل من بیت یخرب فی الاسلام بالفرقة» (کلینی، ۱۴۰۷ق، ۵: ۳۲۸) هیچ چیز نزد پروردگار مبعوض‌تر از سرایی نیست که در اسلام با جدایی ویران شود؛ اما گاهی طلاق بر اثر بیماری‌های روانی به وقوع می‌پیوندد که از دیدگاه نظامی گنجوی به سهولت قابل درمان هستند و با درمان آن‌ها می‌توان آمار طلاق را در سطح جامعه به طرز چشمگیری کاهش داد. به‌عنوان مثال «اختلال شخصیت پارانوئید» در مردان، از عوامل مهمی است که می‌تواند پایه و اساس زندگی را متزلزل و آرامش را از اعضای خانواده سلب کند: «فرد مبتلا به پارانوئیا دچار افکار و توهمات بی‌پایه و اساس است. هراس از وقایع ناگوار که شاید هرگز رخ ندهند، حسادت، سوءظن، احساس ناامنی، بی‌اعتمادی، حس فراموش‌شدگی از سوی اعضای خانواده، تفسیر خطا از برخوردهای دیگران، ترس از ارواح و اشباح و باور به نیروهای ماوراءالطبیعه‌ای که افکار را کنترل می‌کنند، از علائم این بیماری هستند» (فریمن، ۱۳۹۱: ۲۶).

نظامی گنجوی در قرن ششم هجری و در گنبد دوم هفت‌پیکر این اختلال را در وجود «پادشاه کنیزک‌فروش» تشخیص داده و برای درمان آن راهکارهای بسیار ساده‌ای داده است؛ در این مقاله با روش مطالعات کتابخانه‌ای و رویکرد توصیفی-تحلیلی، برخی از علائم اختلال پارانوئید در وجود «پادشاه کنیزک‌فروش» بررسی می‌شود؛ همچنین عوامل تشدید این اختلال و راهکارهایی برای درمان آن مشخص خواهد شد.

تاریخچه اختلال شخصیت پارانوئیا به پیش از حیات بقراط در یونان بازمی‌گردد. یونانی‌ها در آن روزگار آن را دیوانگی می‌نامیده‌اند (ساراسون و دیگران، ۱۳۸۳: ۱۲)؛ «در قرن هجدهم میلادی اصطلاح پارانوئید به بیمارانی که مبتلا به هذیان و توهم بودند، اطلاق می‌شد. در قرن نوزدهم، این اصطلاح برای انواع اختلالات روانی به‌کار برده می‌شد» (شاملو، ۱۳۸۳: ۷)؛ «امیل کراپلین در سال ۱۸۹۳ میلادی، پارانوئیا را از پارافرنیا (Paraphrenia)، واکنش پارانوئید (Paranoid Reaction) و یا حالت پارانوئید (Paranoid States) تمیز داده و تفکیک نمود» (همان).

پارانوئیا با اختلالاتی همچون «اسکیزوفرنی پارانوئید»، «سایکوز مشترک» و «اختلال شخصیت پارانوئید» شباهت بسیاری دارد. «مشخصه بارز اسکیزوفرنی پارانوئید (Schizophrenia Paranoid) هذیان‌های نظام‌یافته یا توهمات شنیداری گسترده شاخص است» (روزنهان و سلیگمن، ۱۳۹۲: ۲).

۱۱۰). سایکوز مشترک (Shared psychotic) نیز نوعی از اختلال شخصیت است که میان دو یا بیش از دو نفر شکل می‌گیرد. در این نوع از اختلال، یک نفر غالب است و بر دیگران حکم می‌راند و سایر اعضا از وی تأثیر می‌پذیرند (ر.ک. مجتهدی و دیگران، ۱۳۷۷، ۱: ۱۰۴)؛ همچنین «اختلال شخصیت پارانوئید (Paranoid Personality) با شکاکیت و حالت تدافعی در مقابل خطر یا آسیب احتمالی همراه است» (هالجین و ویتبورن، ۱۳۸۴، ۲: ۱۸۶). ویژگی مشترک «پارانوئید»، «اسکیزوئید» و «اسکیزوتایپی» نیز «بروز رفتارهای غریب و نامتعارف است» (کاپلان، و سادوک، ۱۳۹۴، ۱: ۵۴۸)؛ چنانکه در گنبد دوم هفت‌پیکر، کنیزک‌فروشی پادشاه در نظر رعایا چنان غریب و نامتعارف می‌نماید که به وی لقب «کنیزک‌فروش» می‌دهند (ر.ک. نظامی، ۱۳۸۹: ۱۰۷).

۱. پیشینه پژوهش

در حیطه ادب فارسی بهروز ثروتیان (۱۳۷۷)، عبدالمحمد آیتی (۱۳۷۳)، مجید سرمدی (۱۳۸۹)، حسن وحیددستگردی (۱۳۸۰) و برات زنجانی (۱۳۸۰) هیچ اشاره‌ای به اختلال پارانوئید پادشاه کنیزک‌فروش و راه‌های درمان آن نکرده‌اند.

در حیطه روانشناسی و در رابطه با اختلال «پارانوئید»، دنیل و جیسون فریمن (Daniel & Jason Freeman) در کتاب *غلبه بر پارانویا و افکار بدبینانه* (۱۳۹۱) کوشیده‌اند تا علل پدیدآورنده این اختلال و راه‌های غلبه بر آن را به مخاطبان خود بشناسانند. این کتاب اولین کتاب خودیاری برای کسانی است که از پارانویا رنج می‌برند؛ همچنین ریچارد پی. هالجین و سوزان کراس ویتبورن (۱۳۸۴) در فصل چهاردهم کتاب *آسیب‌شناسی روانی* به بررسی اختلالات شخصیت، ماهیت و خوشه‌بندی آن‌ها پرداخته‌اند.

در حیطه جامعه‌شناسی زهراسادات الشرع و عاطفه حجتی در مقاله «نقش اختلال پارانوئید در طلاق عاطفی» به این نتیجه دست یافته‌اند که «بر اساس دیدگاه اسلام ارتقای تعاملات مثبت بین همسران و انجام درمان‌های روان‌شناختی و دارودرمانی فرد مبتلا در کاهش عوارض نقش مثبتی ایفا می‌نماید» (الشرع و حجتی، ۱۴۰۰: ۴۹).

در حیطه علوم دینی و مذهبی موسوی و قربانی (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت‌عنوان «جهت‌گیری مذهبی و افکار پارانوئید میان زوجین در معرض طلاق» به این نتیجه دست یافته‌اند که «میان رضایت زناشویی و افکار پارانوئید رابطه معنادار معکوس، بین رضایت زناشویی و جهت‌گیری مذهبی رابطه معنادار مستقیم، و میان جهت‌گیری مذهبی و افکار پارانوئید رابطه معنادار معکوس

وجود دارد؛ همچنین افکار پارانوئید با رضایت زناشویی رابطه عکس و جهت‌گیری مذهبی با رضایت زناشویی رابطه مستقیم دارد» (موسوی و قربانی، ۱۳۹۳: ۲۵).

در حیطه علوم قضایی دیوان عالی کشور، رأی زیر را در رابطه با اختلال شخصیت پارانوئید صادر کرده است: «بیماری پارانوئید به‌طور بالقوه خطرناک است و در صورت عدم انجام درمان‌های ضروری، روابط بین فرد و خانواده را مختل می‌کند؛ بنابراین از آنجاکه همسر چنین شخصی، دچار خوف از وی بوده و وضعیت روحی و روانی نامطلوبی خواهد داشت، استمرار چنین وضعیتی عرفاً موجب عسر و حرج برای وی می‌باشد» (دیوان عالی کشور، مورخه ۱۳۹۵/۵/۲۳، دادنامه قطعی شماره ۹۵۰۹۹۷۰۹۰۷۶۰۰۴۹).

باین حال در حوزه‌های ادبیات فارسی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم دینی و قضایی، باتوجه به بررسی‌هایی که درباره منابع و پیشینه موضوعی پژوهش حاضر انجام شده است، تا به امروز پژوهشی به‌طور مستقل در قالب کتاب، رساله و مقاله تحت عنوان «بررسی اختلال پارانوئید در گنبد دوم هفت‌پیکر نظامی، با هدف ارائه راهکارهایی برای پیشگیری از طلاق» صورت نگرفته است.

۲. روش پژوهش

در پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش کتابخانه‌ای و با نگرش توصیفی-تحلیلی، نخست به معرفی اختلال پارانوئید و بررسی علائم آن در وجود «پادشاه کنیزک‌فروش» گنبد دوم پرداخته، سپس راهکارهایی برای درمان این اختلال ارائه خواهد شد.

۳. ضرورت پژوهش

اختلال شخصیت «پارانوئید» یا «پارانویا»، باتوجه به شاخصه اصلی آن (شکاکیت) زمینه‌ساز طلاق و طلاق سبب فروپاشی بنیان خانواده‌ها و در پی آن زوال جامعه است؛ بنابراین بررسی و تحلیل دو معضل «پارانوئید» و «طلاق» به علوم دینی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و قضایی مربوط است؛ اما در وادی زبان و ادبیات فارسی، حکیم نظامی گنجوی در قرن ششم هجری، علائم پارانوئید را در هفت‌پیکر خویش به نظم کشیده و با استفاده از زبان بسیار قدرتمند، دلنشین و تأثیرگذار نظم فارسی، به صورت بسیار روشن و دقیق، برای رفع معضلات روان‌شناختی و اجتماعی طلاق، راهکارهای مناسبی ارائه نموده است. در واقع آنچه روان‌شناسان غربی، در قرون اخیر به آن دست

یافته و در قالب نظریه ارائه داده‌اند، از بدو ظهور اسلام، در متون دینی و ادبی آمده و حکمایی همچون نظامی در داستان‌های خویش به ترویج آن‌ها پرداخته‌اند؛ و از آنجاکه پیوند علوم دینی، قضایی، روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و ادبیات می‌تواند گره‌گشای بسیاری از مشکلات باشد، انجام چنین پژوهشی در حوزه زبان و ادبیات فارسی ضروری می‌نماید.

۴. پرسش‌ها

- آیا «پادشاه کنیزک‌فروش» گنبد دوم هفت‌پیکر نظامی، مبتلا به اختلال شخصیت پارانوئید است؟
- آیا می‌توان راهکارهای ارائه شده در حکایت پادشاه کنیزک‌فروش هفت‌پیکر را به‌عنوان راهکارهای برون‌رفت از بحران طلاق بر اثر اختلال پارانویای مردان دانست؟

۵. فرضیه‌ها

- «پادشاه کنیزک‌فروش» با داشتن ویژگی‌هایی همچون شکاکیت، بی‌اعتمادی، نسبت‌دادن انگیزه-های شیطانی به دیگران، داشتن حالت تدافعی در برابر زنان، تحقیر، کینه‌توزی و اتخاذ تصمیمات عجولانه، مبتلا به اختلال پارانوئید است.
- با تبلیغ و ترویج راهکارهای ارائه شده در این مقاله، می‌توان بانوان را به درمان اختلال پارانوئید همسرانشان ترغیب و بدین‌وسیله از طلاق بر اثر شکاکیت و بدگمانی مردان پیشگیری نمود.

۶. بحث و بررسی

۶-۱. خلاصه‌ای از حکایت گنبد دوم هفت‌پیکر

دومین گنبد هفت‌پیکر نظامی، به رنگ زرد و متعلق به ستاره خورشید است. بهرام گور ساسانی در روز یکشنبه قدم به گنبد دوم می‌نهد:

زیر زر شد چو آفتاب نهران

روز یکشنبه آن چراغ جهان

تا یکی خوشدلش در صد شد

زر فشانان به زرد گنبد شد

(نظامی، ۱۳۸۹: ۱۰۶)

میزبان این گنبد، بانوی اقلیم دوم («یغماناز») دختر خاقان چین است. وی برای بهرام گور ساسانی حکایتی نقل می‌کند که چنین است:

گفت شهری ز شهرهای عراق داشت شاهی ز شهریاران طاق
(همان)

پادشاهی که «یغماناز» وصف می‌کند، به هنرهای بسیار آراسته است؛ اما نسبت به زنان بدگمان است و با چنین تفکری کنیزان خود را می‌فروشد، تا جایی که به «پادشاه کنیزک‌فروش» مشهور می‌شود. دلیل فروش کنیزان، آن است که آنها ابلهانی هستند که با افسون پیرزنی (زنی از ابلهان ابله‌گیر) حدّ خویش فراموش کرده، پای از گلیم خویش فراتر می‌نهند و پادشاه نیز دل از آنان برمی‌کند. این ماجرا ادامه می‌یابد تا روزی که پادشاه کنیزی بیمار و زردرو می‌بیند و در مورد وی از برده‌فروش چنین می‌پرسد:

با فروشنده گفت شاه بگوی کاین کنیزک چگونه دارد خوی
(همان)

و «برده‌فروش» به شاه می‌گوید: بهتر است از بیع این کنیزک دست بردارد زیرا وی «آرزوخواه را ندارد دوست» (همان: ۱۰۷) با این وجود پادشاه که به طرز بیمارگونه‌ای از زنان بیمناک است، شیفته «کنیزک رنجور» می‌شود و او را خریداری می‌کند. کنیز بیمار با دمدمه پیرزن منحرف نمی‌شود. او بسیار مهربان و صبور است و خاطر همگان، از جمله پادشاه را نگاه می‌دارد و هموست که باتکیه بر فضایل اخلاقی، بدبینی و بدگمانی پادشاه را درمان می‌کند (ر.ک. نظامی، ۱۳۸۹: ۱۰۶-۱۱۲).
تعداد ابیات حکایت فوق در شرح حسن وحیددستگردی ۲۳۱ بیت است (ر.ک. نظامی، ۱۳۸۰: ۱۹۷-۱۸۲) اما مجید سرمدی در هفت نگار آسمانی آن را در ۶۰ بیت خلاصه و شرح کرده است (ر.ک. نظامی، ۱۳۸۹: ۱۰۶-۱۱۲).

۲-۶. رفع شبهه

در گنبد دوم هفت‌پیکر بیمار مبتلا به پارانوئید، پادشاه، و درمانگر او کنیزکی رنجور است؛ اما در راهکارهای درمانی نظامی، موقعیت شغلی و اجتماعی افراد چندان مهم نیست، بلکه درمان این اختلال مهم است. در همین گنبد، کنیزک داستان، خود مبتلا به یک نوع اختلال روانی تحت عنوان

«توکوفوبیا» یا ترس از بارداری است و به همین دلیل از تمکین سر باز می‌زند. نظامی از زبان «کنیزک رنجور»، علت ترس وی از بارداری را چنین بیان کرده است:

گفت در نسل ناستوده ما	هست یک خصلت آزموده ما
کز زنان هر که دل به مرد سپرد	چون زه زادن رسید زاد و بمرد
مرد چون هر زنی که از ما زاد	دل چگونه به مرگ شاید داد
در سر کام جان نشاید کرد	زهر در انگبین نشاید خورد
بر من این جان از آن عزیزتر است	که سپارم بدانچه زو خطر است

(نظامی، ۱۳۸۰: ۱۹۵)

پس کنیزک، رنجور است؛ اما چون به فضایل اخلاقی بسیاری آراسته است، پادشاه باتکیه بر خصایصی همچون واقع‌گرایی، مهربانی، مسئولیت‌پذیری، احترام و توجه، ترس از بارداری را در وجود او از میان می‌برد؛ بنابراین مخاطبان زن مقاله حاضر، که همسرانی با اختلال پارانوئید دارند، نباید راهکارهایی بر مبنای کردار و گفتار کنیزکی رنجور را اهانت به بانوان تلقی کرده و اظهار نمایند که نه همسران پارانوئید آنان، پادشاه، و نه خود آن‌ها، کنیزکانی زردرو و رنجور هستند، تا بتوان چنین مواردی را برای درمان پارانوئید مردان کارآمد دانست.

۷. اختلال شخصیت پارانوئید

نوعی اختلال شخصیت با ویژگی‌های «بدگمانی نابجا، حساسیت بیش از حد، حسادت، مهم‌دانستن افراطی خود، گرایش به سرزنش، نسبت‌دادن انگیزه‌های شیطانی به دیگران، احساس فراموش‌شدگی» (کاپلان، و سادوک، ۱۳۹۴، ۱: ۵۴۸)، «داشتن حالت تدافعی در مقابل خطر یا آسیب احتمالی» (هالچین و ویتبورن، ۱۳۸۴، ۲: ۱۸۶)، «سلطه‌گری، تحقیر دیگران، قضاوت سطحی، عجولانه و همراه با کینه توزی است» (گنجی، ۱۳۹۱: ۲۶۱). «پادشاه کنیزک‌فروش» گنبد دوم

هفت‌پیکر نظامی مبتلا به این نوع اختلال شخصیت است. در ادامه به بررسی برخی از این ویژگی‌ها در وجود وی پرداخته می‌شود.

۷-۱. علائم اختلال شخصیت پارانوئید پادشاه کنیزک‌فروش

۷-۱-۱. بدگمانی نابجا

بارزترین خصیصه این اختلال، بدگمانی نابجا نسبت به اطرافیان است (کاپلان، و سادوک، ۱۳۹۴، ۱: ۵۴۸). «مبتلایان به این اختلال همواره می‌پندارند که دیگران درصدد استعمار و آزار آن‌ها هستند و چنین تفکری آنان را دچار ترس غیرمنطقی و وهم‌آلود می‌کند» (ساراسون و دیگران، ۱۳۸۳، ۲: ۱۲). «پادشاه کنیزک‌فروش» از زنان بیمناک است؛ زیرا در طالع خویش خوانده است که زنان خصم وی هستند:

خوانده بود از حساب طالع خویش کز زنانش خصومت آید پیش

(نظامی، ۱۳۸۹: ۸۸)

وی بر پایه همین «افکار و توهمات بی‌اساس، هراس از وقایع ناگواری که شاید هرگز رخ ندهند و باور به نیروهای ماوراءالطبیعه‌ای که افکار را کنترل می‌کنند» (فریمن، ۱۳۹۱: ۲۶)، پی‌درپی کنیزان خود را می‌فروشد.

۷-۱-۲. نسبت‌دادن انگیزه‌های شیطانی به دیگران

یکی از ویژگی‌های اختلال شخصیت پارانوئید، نسبت‌دادن انگیزه‌های شیطانی به دیگران است (کاپلان و سادوک، ۱۳۹۴، ۱: ۵۴۸). پادشاه به‌طورکلی به تمام زنان بدبین و نسبت به آن‌ها بی‌اعتماد است. وی انگیزه‌های شیطانی بسیاری را به زنان نسبت داده و آن‌ها را چنین وصف می‌کند:

زن چو مرد گشاده‌رو بیند هم بدو هم به خود فرو بیند

بر زن ایمن مباش زن گاه است بردش باد هر کجا راه است

زن چو زر دید چون ترازوی زر	به جوی با جوی در آرد سر
نار کز نار دانه گردد پر	پخته لعل و نپخته باشد در
زن چو انگور و طفل بی‌گنه است	خام سرسبز و پخته رو سیه است
مادگان در کده کدو نامند	خامشان پخته پخته‌شان خامند

(نظامی، ۱۳۸۹: ۸۸)

۳-۱-۷. خودبرترینی افراطی

یکی از ویژگی‌های پارانویا، مهم‌دانستن افراطی خود است (کاپلان و سادوک، ۱۳۹۴، ۱: ۵۴۸). پادشاه دچار چنین احساسی است و هیچ زنی را لایق همسری خود نمی‌داند. نظامی این مشخصه وی را چنین به نظم کشیده است:

چند گونه کنیز خوب خرید	خدمت کس سزای خویش ندید
------------------------	------------------------

(نظامی، ۱۳۸۹: ۸۸)

۴-۱-۷. داشتن حالت تدافعی

از جمله علائم اختلال شخصیت پارانوئید (Personality Paranoid) داشتن «حالت تدافعی در مقابل خطر یا آسیب احتمالی است» (هالجین و ویتبورن، ۱۳۸۴، ۲: ۱۸۶). پادشاه به طرز بیمارگونه‌ای از زنان می‌هراسد و همواره در برابر آنان حالت تدافعی دارد. وی این احساس ناخوشایند ناشی از ناامنی را چنین بر زبان می‌راند:

بر زن ایمن مباش زن کاه است	بر دش باد هر کجا راه است
----------------------------	--------------------------

(نظامی، ۱۳۸۹: ۸۸)

دنیل و جیسون فریمن بر این باورند که «ترس، بی‌اعتمادی و ناامنی که از عوامل بروز اختلالاتی همچون پارانویا هستند، متأثر از شیوه ملک‌داری حاکمان وقت بوده و دولت‌مردانی که در برابر جان، امنیت و سلامت مردم مسئول هستند، باید با راهکارهای صحیح، آن نوع زندگی را که شایسته

انسان‌هاست فراهم آورند (ر.ک. فریمن، ۱۳۹۱: ۲۶)؛ اما نظامی همچون «زیگموند فروید (۱۸۱۶-۱۹۳۹) پارانویا را نتیجه بی‌کفایتی دولتمردان و فقر ناشی از آن نمی‌داند، بلکه آن را خاص روشنفکران و اغنیا می‌داند» (آریان‌پور، ۱۳۳۰: ۲۸۴)؛ و از همین رو علائم چنین اختلالی را در وجود یک پادشاه، به نمایش گذاشته است.

۵-۱-۷. سلطه‌گری، سرزنش، و تحقیر

مبتلایان به پارانویید مخزن تکبر، سلطه‌گری و تحقیر دیگران هستند (گنجی، ۱۳۹۱: ۲۶۱). در گنبد دوم هفت‌پیکر نیز پادشاه نگاه تحقیرآمیزی به کنیزان دارد؛ او معتقد است که هر کنیزی لیاقت زندگی در ناز و نعمت قصر شاهانه و هر شکمی توانایی هضم «نان پخته از گندم دو بار بیخته شده» (برهان، ۱۳۴۲، ۲: ۴۶۲) را ندارد، او بی‌لیاقتی کنیزان خویش را چنین سرزنش و تحقیر می‌کند:

هر کسی را به قدر خود قدمیست

نان می‌ده نه قوت هر شکمیست

شکمی باید آهنین چون سنگ

کآسیاش از خورش نیاید تنگ

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۳)

۷-۱-۶. احساس فراموش‌شدگی

از دیگر ویژگی‌های اختلال شخصیت پارانویا آن است که «فرد مبتلا می‌پندارد همسر، فرزندان و اطرافیانش وی را فراموش کرده‌اند» (کاپلان، و سادوک، ۱۳۹۴، ۱: ۵۴۸). «پادشاه کنیزک‌فروش» نیز چنین احساسی دارد و آن را چنین بیان می‌کند:

همه در بند کار خود بودند

نیک پیش آمدند و بد بودند

دل چو با راحت آشنا کردند

رنج خدمت‌گری رها کردند

(همان)

۷-۱-۷. کینه‌توزی

فرد مبتلا به پارانویید به صورت غلط، سطحی و عجولانه قضاوت کرده و به محض اینکه احساساتش جریحه‌دار می‌شود، کینه‌توزی می‌کند» (گنجی، ۱۳۹۱: ۲۶۱). در این حکایت، پادشاه به محض اینکه

احساساتش توسط کنیزان جریحه‌دار می‌شود، کینه‌توزی کرده و عجلولانه آن‌ها را می‌فروشد، تا آنجا که به «کنیزک‌فروش» مشهور می‌شود:

شاه بس کز کنیزکان شد دور
به کنیزک‌فروش شد مشهور

(نظامی، ۱۳۸۹: ۸۸)

۲-۷. عوامل تشدیدکننده پارانویای مردان از دیدگاه نظامی

۷-۲-۱. بلاهت، تکبر و خودبرتربینی زنان

کنیزان پیشین «پادشاه کنیزک‌فروش» متکبر، و مبتلا به توهم خودبرتربینی هستند: «خودبرتربینی یکی از ویژگی‌های پارانویا در هر دو جنس زن و مرد محسوب می‌شود» (کاپلان و سادوک، ۱۳۹۴، ۱: ۵۴۸). پس کنیزان پادشاه نیز به نوعی گرفتار پارانویا هستند. در هر صورت تکبر زنان، بنیان زندگی مشترک را متزلزل و روابط همسران را با یکدیگر تیره می‌سازد. نظامی تکبر زنان در برابر همسران خویش را از نشانه‌های بلاهت دانسته، زنان متکبر در مقابل همسران را «ابله» و فریب‌دهنده آنان را «زنی از ابلهان ابله‌گیر» خوانده است:

بود در خانه کوژپستی پیر
زنی از ابلهان ابله‌گیر

هر کنیزی که شه خریدی زود
پیرزن در گراف دیدی سود

خواندی آن نو خریده را از ناز
بانوی روم و نازنین طراز

چون کنیز آن غرور دیدی پیش
باز ماندی ز رسم خدمت خویش

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۳)

ژان فرانسوا مارمیون (Jean François Marmion) در کتاب *روانشناسی حماقت* به این نکته اشاره کرده است که: «حماقت منحصر به جنسیت خاصی نیست. همه کودکانها، نوکیسه‌ها، سرخوش‌ها، منفورها، بی‌مغزهای رقت‌انگیز، ساده‌لوح‌ها، پرادعاها، بدنام‌ها و خیال‌باف‌ها به نوعی ابله هستند»

(مارمیون، ۱۴۰۰: ۳۲۵) اما مارمیون تنها به معرفی ابلهان پرداخته، و هیچ راهکاری برای درمان بلاهت ارائه نکرده است.

نظامی نیز متکبران، خودآرایان، متوقعان و ناپارسیان را ابله دانسته و هیچ راهکاری برای پیشگیری از فروش (طلاق) کنیزانی با ویژگی‌های فوق ارائه نکرده است. وی همچنین حسادت و فتنه‌انگیزی میان همسران را از نشانه‌های بلاهت دانسته و به‌همین دلیل پیرزن گوژپشت فتنه‌گر را از قصر پادشاه رانده است (ر.ک. نظامی، ۱۳۸۹: ۱۰۸)؛ اما همو راهکارهای بسیاری برای درمان اختلال توکوفویبای کنیزک رنجور و پیشگیری از فروش (طلاق) وی ارائه کرده، که اثبات این ادعا در این مقال نمی‌گنجد و خود تدوین مقاله‌ای مستقل را می‌طلبد.

البته تا به امروز هیچ‌یک از علوم بشری و ادیان الهی، راهکاری برای درمان بلاهت و حماقت ارائه نکرده‌اند و تنها در دین اسلام، راهکار «منع ازدواج با ابلهان» مطرح شده است. در همین زمینه از امیرالمؤمنین علی (ع) روایت شده است که: «إِيَّاكُمْ وَ تَزْوِيجَ الْحَمَقَاءِ فَإِنَّ صُحْبَتَهَا بَلَاءٌ وَ وُلْدَهَا ضِيَاعٌ» (آمدی، ۱۴۱۰ق: ۱۴۸)؛ با انسان ابله ازدواج نکنید زیرا معاشرت با او بلایی است عظیم و فرزندانش نیز ضایع خواهند شد. «در روایت دیگری آمده است که عیسی (ع) فرمود: پس و نابینا را به اذن خدا شفا دادم و مردگان را حیات بخشیدم؛ اما از معالجهٔ احمق عاجز بودم. پرسیدند: احمق کیست؟ فرمود: خودپسندی که هر فضیلت و امتیازی را از آن خود می‌داند، هر حقی را در هر موقعیتی به خود نسبت می‌دهد و برای دیگران هیچ‌گونه ارزش و احترامی قائل نیست. چنین شخصی هرگز مداوا و اصلاح نمی‌شود» (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ۷۲: ۲۶۷).

مولوی جلال‌الدین در دفتر سوم مثنوی، روایت فوق را به رشته نظم کشیده و در حکایت گریختن عیسی بر فراز کوه از احمقان، احمقان را رهنان دین دانسته و مخاطب را به گریختن از آن‌ها توصیه کرده است:

صحبت احمق بسی خونها که ریخت

ز احمقان بگریز چون عیسی گریخت

دین چنین دزد هم احمق از شما

اندک اندک آب را دزد هوا

(مولوی، ۱۳۷۳، ۳: ۲۵۷۰)

نظامی، خودآرایی زنان را سبب تشدید پارانویای مردان می‌داند. وی از زبان پادشاه، یکی از دلایل بدگمانی وی نسبت به کنیزان پیشین را چنین بیان می‌کند:

از پرستندگان من در کس
جز خود آراستن ندیدم و بس

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۳)

روانشناسان غربی «خودآرایی زنان» را از عوامل تشدید پارانویای مردان و نیز طلاق به‌شمار نیاورده‌اند؛ بنابراین در این حوزه، مصداقی برای تحلیل این مبحث وجود ندارد. بر اساس آموزه‌های دین اسلام نیز «زنان شایسته، در حریم خانه و خانواده با رعایت حدود و حرمت‌ها، از آراسته‌ترین پوشش‌ها، زیباترین زیورها، خوش‌بوترین عطرها و دل‌انگیزترین آرایش‌ها برای رضایت همسران خود بهره می‌گیرند؛ چراکه همسران آنان نیازمند چنین جذابیت‌هایی هستند» (حرّعاملی، ۱۴۱۴ق، ۱۴: ۱۵)؛ اما از نظر نظامی زنانی که همسرانی با اختلال پارانویا دارند، باید تا بهبود همسرانشان، از آراستن خویش بپرهیزند (ر.ک. نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۳).

۷-۲-۳. تأثیرپذیری زن از اغیار

نظامی تأثیرپذیری زنان از اطرافیان فتنه‌انگیز را یکی از عوامل تشدیدکننده پارانویای مردان می‌داند و در مورد فتنه‌انگیزان مسبب طلاق، چنین می‌گوید:

ای بسا بوالفضول کز یاران
آورد کبر در پرستاران
منجیقی بود به زیور و زیب
خانه ویران‌کن عیال‌فریب

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۴)

در روزگار معاصر، فمینیست‌ها بی‌آنکه خود متوجه باشند، نقش منجیق‌های خانه ویران‌کن عیال‌فریب را در سطح جهان ایفا می‌کنند؛ آن‌ها با نگرش فمینیستی خود سبب می‌شوند «بسیاری از زنان از پذیرش نقش‌های مادری و همسری به‌عنوان مهم‌ترین وظیفه زندگی خود ابا داشته باشند» (رودگر، ۱۳۸۸: ۲۲۸). این امر ضربات مهلک و جبران‌ناپذیری بر پیکره هستی فرود خواهد

آورد. راهکار اساسی مصون ماندن بانوان از آسیب‌های ناشی از گرایش‌های فمینیستی، بنیان نهادن زندگی بر پایه آموزه‌های اسلامی است.

۷-۲-۴. توقعات نامعقول

«پادشاه کنیزک‌فروش» چندین کنیز خریداری می‌کند؛ اما هریک از آن‌ها، در مدت زمان کوتاهی، پای از گلیم کنیزی خویش فراتر نهاده و خود را خاتونی در خور گنج‌های قارونی می‌پندارند:

هر یکی تا به هفته‌ای کم‌وبیش پای بیرون نهادی از حد خویش

سر برافراختی به خاتونی خواستی گنج‌های قارونی

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۳)

یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در تشدید پارانویای مردان و به‌طورکلی تزلزل بنیان خانواده، توقعات نامحدود و نامعقول بانوان است. زن متوقع یک زن خود محور است و «تنها خواسته‌های خود را در نظر می‌گیرد بی‌آنکه به توانایی شوهرش توجهی داشته باشد» (محمدیان دارانی، ۱۳۹۹: ۵۱). «نتیجه این توقعات، از میان رفتن ارزش‌های واقعی مانند فداکاری، تعهد، وفاداری و پرهیزکاری است» (رودگر، ۱۳۸۸: ۲۲۸).

در هر صورت متوقع بودن زنان، یکی از عوامل مؤثر در افزایش آمار طلاق است و نظامی راهکار حل این مشکل را افزایش روحیه «قناعت» دانسته و این مضمون در سراسر داستان مستتر است (ر.ک. نظامی، ۱۳۸۹: ۱۰۶-۱۱۴).

۷-۲-۵. ناپارسایی زنان

نظامی ناپارسایی زنان را از دیگر عوامل تشدیدکننده پارانویای مردان می‌داند. وی در هفت‌پیکر اظهار می‌کند که یکی از دلایل روی‌گردانی پادشاه از کنیزان، ناپاکدامنی آن‌ها بوده است و او همواره:

دست از آلوده‌دامنان می‌شست پاکدامن جمیله‌ای می‌جست

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۴)

از نظر نظامی زن باید در حفظ عفت خویش بکوشد و وفادار بماند. وی عصمت زنان را جمال شوهران آنان دانسته و چنین می‌گوید:

عصمت زن جمال شوی بود شب چو مه یافت ماهروی بود

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۹۲)

در علم روان‌شناسی «رابطه فرازناشویی را شایع‌ترین و مخرب‌ترین عامل ازدواج‌های شکست‌خورده دانسته‌اند» (حسینی، ۱۳۸۶: ۷۸)؛ و «فرازناشویی» معادل «خیانت» و «ناپارسایی» است.

تمام متخصصان حوزه‌های علوم اجتماعی، روانشناسی، اخلاق و ادبیات «پابندی به دستورات دینی و حفظ اصول عفاف جنسی، صداقت، پایش کیفیت رابطه زناشویی و صمیمیت راهکارهای غلبه بر این پدیده مخرب اجتماعی دانسته‌اند» (موسوی، ۱۳۹۳: ۵۵۴).

۳-۷. عوامل مؤثر در درمان اختلال پارانوئای مردان از دیدگاه نظامی

با شناخت ویژگی‌های اخلاقی و طرز تفکر شخصیت‌هایی با اختلال پارانوئید، برقراری ارتباط و درمان آن‌ها آسان‌تر خواهد بود. نظامی پس از تشخیص این اختلال در وجود «پادشاه کنیزک‌فروش» برای درمان وی راهکارهایی ارائه نموده که نشان از شریعت اسلامی وی دارند. در این بخش برخی از این ویژگی‌های اخلاقی زنان و عوامل مؤثر در درمان اختلال پارانوئای مردان از دیدگاه نظامی بررسی خواهد شد.

۳-۷-۱. فطانت بانوان و تأثیرناپذیری آنان از اغیار

زیرکی و تأثیرناپذیری «کنیزک رنجور» از «پیرزن خانه‌ویران‌کن عیال‌فریب قصر پادشاه»، نشان از فطانت و درایت وی دارد:

آمد آن پیرزن به دم دادن خامه خام را به خم دادن

بانگ برزد بر آن عجوزه خام کز کنیزیش نگذراند نام

غور دیگر کنیزکان بشناخت

شاه از آن احتراز کو می‌ساخت

با فسونگر نگر چه افسون کرد

پیرزن را ز خانه بیرون کرد

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۷)

در علم روانشناسی «فطانت» را «هوش هیجانی» نامیده و آن را چنین تعریف کرده‌اند: «هوش هیجانی به معنای توانایی استفاده از چهار مهارت خودآگاهی، خود مدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت رابطه است. دو مهارت اول به خود فرد مربوط می‌شوند، به این صورت که او بتواند هیجان‌های خود را درک کند و آن‌ها را به کنترل درآورد. دو مهارت بعدی به رابطه فرد با دیگران مربوط می‌شود، به این صورت که بتواند هیجان‌های دیگران را بفهمد و آن‌ها را در رابطه با خود مدیریت کند» (گنجی، ۱۳۹۱: ۹۰).

«کنیزک رنجور» دارای نوعی هوش هیجانی است. او از دو مهارت «خود آگاهی» و «خود مدیریتی» برخوردار است؛ یعنی می‌تواند هیجان‌ات خود را درک و کنترل نماید، و بر پایه چنین مهارت‌هایی بر «پیرزن فتنه‌انگیز» خشم می‌گیرد و او را از خود می‌راند. درعین حال با سایر اهل حرم‌سرا مهربان است و خاطر آنان را نگاه می‌دارد. او زیرک است و به درستی می‌داند در چه موقعیتی بر چه کسی باید خشم بگیرد و در چه زمان و مکانی با چه کسانی باید مهربان باشد. همچنین وی از دو مهارت «آگاهی اجتماعی» و «مدیریت رابطه» بهره‌مند است و باتکیه بر چنین مهارت‌هایی، هیجان‌ات پادشاه را می‌فهمد و آن‌ها را در رابطه با خود مدیریت می‌کند (ر.ک. نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۷)؛ درواقع «کنیزک رنجور» با اتکا بر «خودآگاهی هیجانی، تصمیم‌گیری صحیح، همدلی، نفوذ، تأثیرگذاری، و تطبیق-پذیری» (حسینی‌نسب و دیگران، ۱۳۸۸: ۵۱) جلوه‌هایی از هوش و ذکاوت را در وجود خویش به نمایش می‌گذارد و همین هوش هیجانی زنان و به‌کارگیری صحیح آن می‌تواند راهکاری برای غلبه بر پارانویای مردان و پیشگیری از طلاق باشد.

۷-۳-۲. احترام به همسر

نظامی «احترام از روی محبت زنان به همسران خویش، به ویژه در میان جمع را یکی دیگر از راهکارهای درمان پارانویای مردان دانسته است. در شریعت اسلامی که نظامی سخت به آن پای‌بند است: «تحکیم پیوند زوجین مستلزم احترام متقابل و به رسمیت شناختن و رعایت حقوق یکدیگر

است» (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴، ۱۶: ۲۰). نظامی احترام کنیزک به پادشاه را چنین به تصویر کشیده است:

آن پری‌رو به زیر پرده شاه حرمت اهل پرده داشت نگاه

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۷)

از دیدگاه نظامی یکی از عوامل مؤثر در درمان پارانوئای مردان، تواضع زنان در برابر آنهاست. «کنیزک رنجور» حدّ خویش را می‌داند و در برابر پادشاه تواضع به خرج می‌دهد و هرچه پادشاه بیشتر به او بها می‌دهد، او متواضع‌تر می‌شود:

گرچه شاهش چو سرو بالا داد او چو سایه به زیر پاش افتاد

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۷)

سرچشمه اکثر اختلافات خانوادگی، خودبرتربینی زنان در برابر شوهران است و اگر زنان تواضع پیشه کنند، شعله‌های سهمگین جدایی و طلاق رو به سردی گراییده و خاموش خواهند شد. به‌طورکلی تواضع و حرمت نگاه‌داشتن زنان در برابر همسرانشان، تضمین‌کننده سلامت روانی آنهاست.

۷-۳-۳. خلق نیکو

نظامی، اخلاق نیک زنان را مهم‌ترین درمان اختلال پارانوئای شوهران دانسته است؛ وی بر این باور است که کنیزک رنجور، با مهربانی خویش پادشاه را از رنج بدبینی رهانده و او را به آرامش می‌رساند (ر.ک. نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۷). کنیزک بیمار به قدری خوش‌خلق و مهربان است که پادشاه وی را «ای ز مهربانان فرد» (همان) خطاب می‌کند.

۷-۳-۴. خانه‌داری و جلب اعتماد

از دیدگاه نظامی خانه‌داری و تلاش زنان برای جلب اعتماد شوهران مبتلا به پارانوئیا، در درمان این اختلال تأثیر بسزایی دارد. «کنیزک زردرو» نیز باتکیه بر این دو مورد، رضایت پادشاه را جلب می‌کند:

خانه‌داری و اعتماد سرای

یک یک آورد مشفقانه به جای

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۸۷)

«در روزگار معاصر، افرادی با گرایش فمینیستی، به زنان تلقین می‌کنند که خانه‌داری و انجام وظایف همسری و مادری، مانعی بر سر راه برابری حقوق زنان و مردان است» (رودگر، ۱۳۸۸: ۲۲۸)؛ و زنان تحت تأثیر چنین تلقیناتی، خانه‌داری، فرزندآوری، آشپزی و غیره را ستم در حق خویش می‌پندارند؛ اما نظامی معتقد است که خانه‌داری نه تنها ستم در حق زنان محسوب نمی‌شود، بلکه مایه افتخار زنان شایسته است؛ در واقع جهان در تکاپوست و چرخ‌های علم و صنعت می‌چرخند تا زنان، این صاحبان تدبیر منازل، باتکیه بر خانه‌داری، اعتماد همسرانشان را جلب کرده، موجبات آسایش آنان را فراهم آورده، در خانه‌ها سفره‌ای از محبت بگسترانند و مردانی را بیرورانند که باتکیه بر تدبیر مُدُن، جامعه را به سمت سعادت سوق دهند.

۷-۳-۵. راستگویی

نظامی معتقد است زنانی که شوهرانی با اختلال پارانوئید دارند، باید در رفتار و گفتار خویش با او صادق باشند و هرگز به وی دروغ نگویند. در این داستان، «پادشاه» از «کنیزک» صداقت طلب می‌کند و خطاب به وی چنین می‌گوید:

از تو یک نکته می‌کنم درخواست

کانچه پرسم مرا بگوئی راست

گر بود پاسخ تو راست عیار

راست گردد مرا چو قد تو کار

(نظامی، ۱۳۱۵: ۱۹۰)

و «کنیزک رنجور» نیز در مقابل «پادشاه کنیزک‌فروش» جز به راستی سخنی بر زبان نمی‌راند:

سرو نازنده پیش چشمه آب

بهرتر از راستی ندید جواب

(همان)

و آنجاست که پادشاه خود را در مقابل «کنیزک رنجور» مسئول می‌داند و در درمان وی می‌کوشد. وی در این راه کاملاً آزادانه عمل می‌کند و نمی‌توان عمل او را با انجام وظیفه برابر دانست. افزون بر این، فضایل اخلاقی «کنیزک زردرو» سبب می‌شود تا پادشاه به او احترام بگذارد، بی‌آنکه احترام او از روی ترس و وحشت باشد (ر.ک. نظامی، ۱۳۸۹: ۱۱۰).

نتیجه‌گیری

بررسی و تحلیل اختلال شخصیت پارانوئید «پادشاه کنیزک‌فروش» گنبد دوم هفت‌پیکر نظامی، با بهره‌گیری از روش تحلیلی-توصیفی و استناد به منابع معتبر روان‌شناسی، نمایانگر آن است که پادشاه به علت دارابودن ویژگی‌هایی همچون شکاکیت، بی‌اعتمادی، نسبت‌دادن انگیزه‌های شیطانی به دیگران، داشتن حالت تدافعی در برابر زنان، تحقیر دیگران، کینه‌توزی و اتخاذ تصمیمات عجولانه، مبتلا به یک نوع اختلال روانی تحت عنوان «پارانوئید» یا «پارانویا» است. بدبینی و شکاکیت نسبت به زنان، از مهمترین علائم این اختلال در مردان است و پادشاه به دلیل همین اختلال روانی، کنیزان خود را می‌فروخته است؛ اما سرانجام به مدد عشق و احترامی که کنیزکی رنجور به وی ارزانی می‌دارد، از رنج بیماری می‌رهد. دستاورد تحقیق بیانگر آن است که بر پایه آموزه‌های دینی و ادبی، بلاهت، تکبر، خودآرایی، توقعات نامعقول، تأثیرپذیری از اغیار و ناپارسایی زنان، سبب تشدید پارانویا در مردان می‌شود. درمقابل، فطانت، تأثیرناپذیری از اغیار، خلق نیکو، خانه‌داری، جلب اعتماد، احترام، صداقت و به‌طورکلی ارتقای تعاملات مثبت میان همسران، در درمان پارانویای مردان نقش مؤثری ایفا می‌نمایند.

منابع

کتاب‌ها

- آریان‌پور، امیرحسین (۱۳۳۰ش). *فرویدیسم، اشاراتی به ادبیات و عرفان*. تهران: ابن سینا.
- آمدی، عبدالواحد (۱۴۱۰ق). *تصنیف غررالحکم و دررالکلم؛ تصحیح مهدی رجایی*. قم: دارالکتب اسلامی.
- برهان، محمدحسین بن خلف تبریزی (۱۳۴۲ش). *برهان قاطع*، به اهتمام محمد معین. تهران: دانشگاه تهران.

- حرّعاملی، محمدبن حسن (۱۴۱۴ق). *وسائل الشیعه*. قم: مؤسسه آل‌البیت.
- حسینی، حسن (۱۳۸۶ش). *جامعه‌شناسی نظام‌گسیختگی خانواده و طلاق*. تهران: انتشارات سلمان.
- ساراسون، ایروین؛ ساراسون، باربارا (۱۳۸۳ش). *روانشناسی مرضی بر اساس DSMIII-R*: ترجمه بهمن نجاریان و دیگران، چاپ پنجم. تهران: رشد.
- شاملو، سعید (۱۳۸۳ش). *آسیب‌شناسی روانی*. تهران: رشد.
- رودگر، نرجس (۱۳۸۸ش). *تاریخچه نظریات، گرایشها، نقد*. قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان.
- روزنهان، دیوید؛ سلیگمن، مارتین ای پی (۱۳۹۲ش). *روانشناسی نابهنجاری: آسیب‌شناسی روانی بر اساس IV-DSM*؛ ترجمه یحیی سیدمحمدی، چاپ پانزدهم. تهران: ارسباران.
- فریمن، دنیل؛ فریمن، جیسون (۱۳۹۱ش). *غلبه بر پارانوئیا و افکار بدبینانه*. تهران: قانون‌مدار.
- کاپلان، هارولد؛ سادوک، بنیامین (۱۳۹۴ش). *خلاصه روان‌پزشکی بالینی*؛ ترجمه فرزین رضاعی. تهران: ارجمند.
- کلینی، محمدبن یعقوب (۱۴۰۷ق). *الکافی*؛ به تحقیق علی‌اکبر غفاری و محمد آخوندی. تهران: دارالکتب الإسلامیه.
- گنجی، حمزه (۱۳۹۱ش). *روانشناسی عمومی*. تهران: ساوالان.
- مارمیون، ژان فرانسوا (۱۴۰۰ش). *روانشناسی حماقت*؛ ترجمه بهنوش صابری‌نژاد. تهران: خوب.
- مجتهدی، سیدیوسف و دیگران (۱۳۷۷ش). *دستیابی سریع به اصول بیماری‌های روان‌پزشکی*. تهران: آسمان.
- مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳ق)، *بحارالانوار*. تهران: دارالکتب اسلامی.
- مکارم‌شیرازی، ناصر (۱۳۷۴ش). *تفسیر نمونه*. تهران: دارالکتب الإسلامیه.
- هالجین، ریچارد؛ کراس و ویبورن، سوزان (۱۳۸۴ش). *آسیب‌شناسی روانی؛ دیدگاه‌های بالینی درباره اختلالات روانی بر اساس DSM-5*؛ ترجمه یحیی سیدمحمدی، چاپ پانزدهم. تهران: روان.

- نظامی، الیاس بن یوسف (۱۳۸۹ش). *هفت نگار آسمانی*؛ به‌اهتمام مجید سرمدی. تهران: علمی.
- _____ (۱۳۱۵ش). *هفت پیکر*؛ به‌تصحیح وحید دستگردی. تهران: ارمغان.

مقالات

- الشرع، زهراسادات؛ حجتی، عاطفه (۱۴۰۰)، «نقش اختلال پارانوئید در طلاق عاطفی»، دوره ۲، شماره ۴: صص ۴۹-۶۵.
- حسینی‌نسب، داود [و دیگران] (۱۳۸۸). «بررسی وضعیت هوش هیجانی و خادمیت مدیران مدارس متوسطه شهرستان تبریز»، زن و مطالعات خانواده، سال دوم، شماره ششم: صص ۵۱-۶۵.
- محمدیان دارانی، مرضیه (۱۳۹۹). «بررسی نقش توقعات نابجای زن در اختلافات خانوادگی»، فصلنامه مبلغان، شماره دوم: صص ۴۸-۵۹.
- موسوی، سعید؛ حسن قربانی (۱۳۹۳). «جهت‌گیری مذهبی و افکار پارانوئید میان زوجین در معرض طلاق»، قم: کنگره بین‌المللی فرهنگ و اندیشه دینی: صص ۲۵-۳۲.
- موسوی، سیده‌فاطمه، (۱۳۹۳)، *بررسی ابعاد پدیده فراوری ارتباطی با تاکید بر روابط همسری، فرازناشویی، همایش: کنگره ملی آسیب شناسی خانواده و جشنواره ملی خانواده پژوهی*، دوره ۶: ۵۵۴.
- رای دیوان عالی کشور در رابطه با اختلال پارانوئید، مورخه ۲۳ / ۵ / ۱۳۹۵، دادنامه قطعی شماره ۹۵۰۹۹۷۰۹۰۷۶۰۰۴

References

- Books

- Arianpour, Amirhossein. (1330). Freudism, references to literature and mysticism, Tehran: Ibn Sina.
- You came, Abdul Wahid. (1410 AH). Gharral al-Hakm and Darr al-Kalam, edited by Mehdi Rajae, Qom: Islamic Bookstore.
- Burhan, Mohammad Hossein Ibn Khalaf Tabrizi. (1342). Conclusive proof, by Mohammad Moin, Tehran: University of Tehran.
- Haraamili, Mohammad bin Hasan. (1414 AH). Wasal Al-Shi'ah, Qom: Al-Al-Bayat Institute.
- Hosseini, Hassan. (2016). Sociology of family breakdown and divorce, Tehran: Salman Publications.

- Sarason, Irvine; Sarason, Barbara. (2013). *Morbid psychology based on DSMIII-R*, translated by Bahman Najarian and others, Tehran: Rushd, fifth edition.
- Shamlou, Saeed. (2013). *Psychopathology*, Tehran: Roshd.
- Rodger, Narjes. (2018). *History of theories, trends, criticism*, Qom: Office of Women's Studies and Research.
- Rosenhan, David; Seligman, Martin AP. (2012). *Abnormal Psychology: Psychopathology based on DSM-IV*, translated by Yahya Seyed Mohammadi, Tehran: Arsbaran, 15th edition.
- Freeman, Daniel; Freeman, Jason. (2013). *Overcoming paranoia and pessimistic thoughts*, Tehran: Qanun-madar.
- Kaplan, Harold; Zadok, Benjamin. (2014). *Summary of clinical psychiatry*, translated by Farzin Rezaei, Tehran: Arjmand.
- Kilini, Mohammad bin Yaqub. (1407 AH). *Al-Kafi*, researched by Ghaffari, Ali-Akbar Ghaffari and Mohammad Akhundi, Tehran: Dar al-Kutb al-Islamiyyeh.
- Ganji, Hamza. (2013). *General Psychology*, Tehran: Savalan.
- Marmion, Jean Francois. (1400 sh). *The Psychology of Stupidity*, translated by Behnoosh Saberi-Najad, Tehran: Khoob.
- Mojtahedi, Sidiosov and others. (1377). *Rapid access to the principles of psychiatric diseases*, Tehran: Esman.
- Majlesi, Mohammad Bagher. (1403 AH), *Bihar al-Anwar*, Tehran: Darul Kitab Islamiyya.
- Makarem-Shirazi, Naser. (1374). *Tafsir al-Islamiyya*, Tehran: Dar al-Kitab al-Islamiyya.
- Halgin, Richard; Cross Wibetbourn, Suzanne, (2004). *psychopathology; Clinical perspectives on mental disorders based on DSM-5*, translated by Yahya Seyed Mohammadi, Tehran: Rovand, 15th edition.
- Nizami, Elias Ibn Yusuf. (1389). *Haft Nagar Asemani*, by Majid Sarmadi, Tehran: Ilmi.
- Nizami, Elias Ibn Yusuf. (1315). *Seven figures*, edited by Vahid Dastgardi, Tehran: Armaghan.
- **articles**
- Al-Shara, Zahrasadat; Hojjati, Atfeh. (1400), *The Role of Paranoid Disorder in Emotional Divorce*, Volume 2, Number 4, Pages 49-65.
- Hosseini Nasab, Daud [and others]. (1388). *Investigating the state of emotional intelligence and service of secondary school principals in Tabriz city*, *Women and Family Studies*, 2nd year, 6th issue, 51-65.

- Mohammadian Darani, Marzieh, (2019). Investigating the role of misplaced expectations of women in family disputes, *Missionaries Quarterly*, No. 2, 48-59.
- Mousavi, Saeed; Hassan Ghorbani, (2013). Religious orientation and paranoid thoughts among couples facing divorce, *Qom: International Congress of Religious Culture and Thought*, 25-32.
- Mousavi, Sayedah Fatemeh, (2014), Examining the dimensions of the communication processing phenomenon with an emphasis on conjugal and extramarital relationships, *Conference: National Congress of Family Pathology and National Festival of Family Research*, Volume 6, 554.
- The decision of the Supreme Court regarding paranoid disorder, dated 5/23/1395, final judgment number 95099709076004.